

Spis treści

Przedmowa	5
MŁODA POLSKA	7
1. Nastroje końca stulecia, nowe pytania	8
Filozofowie epoki	10
Ważne kierunki w sztuce przełomu wieków	12
Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX</i>	16
<i>Lubię, kiedy kobieta</i>	18
<i>Anioł Pański</i>	20
<i>Hymn do Nirwany</i>	22
Stanisław Korab-Brzozowski, <i>O przyjdź!</i>	23
Leopold Staff, <i>Deszcz jesienny</i>	24
<i>Kowal</i>	26
Przykładowa interpretacja: <i>Kowal</i> Leopolda Staffa	26
Komentarz: Teresa Walas, [<i>Światopogląd dekadencji</i>]	28
Jak mówić o tym, że coś jest dobre lub złe? Język wartości. Wartości w języku	30
2. Być artystą	36
Poeci przekłęci	37
Młodopolskie pisma artystyczne	40
Modernistyczni cyganie	42
Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Evviva l'arte!</i>	44
Stanisław Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragmenty)	45
Charles Baudelaire, <i>Padlina</i>	48
<i>Malarz życia nowoczesnego</i>	49
Rzeźba	50
Komentarze: Bożena Sadkowska, <i>Homo dandys</i> (fragmenty)	51
Schooling non stop. Zapożyczenia we współczesnym języku polskim	53
3. U poetów. W poszukiwaniu istoty świata i nowego języka	59
Ważne kierunki w sztuce przełomu wieków	63
Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i>	68
Paul Verlaine, <i>Sztuka poetycka</i>	69
Artur Rimbaud, <i>Statek pijany</i>	70
Kazimiera Zawistowska, * * * [<i>Moja dusza jest łąką chaotycznych kwieci...</i>]	73
Jan Kasprówicz, <i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach</i>	73
<i>Dies irae</i> (fragmenty)	76
* * * [<i>Rozmłowała się ma dusza...</i>]	81
* * * [<i>Witajcie, Kochane góry...</i>]	82
Leopold Staff, <i>Przedśpiew</i>	83
Komentarz: Maria Podraza-Kwiatkowska, [<i>Zasada sugestii</i>]	84
Razem czy oddzielnie? O pisowni niektórych wyrazów i ich połączeń (część I)	86

4. Nowa proza. Żeromski. Conrad	92
<i>Szyfrowe prace</i> Stefana Żeromskiego. Przypomnienie wiadomości.....	93
Stefan Żeromski, <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i>	
Przewodnik po lekturze.....	95
Fragment.....	97
<i>Echa leśne</i>	101
Przewodnik po lekturze.....	101
Fragment.....	101
Joseph Conrad, <i>Lord Jim</i>	
Przewodnik po lekturze.....	102
Fragment.....	104
Komentarze: Zdzisław Najder, [<i>Conrad – pisarz nowoczesny</i>].....	107
Maya Jasanoff, [<i>Aktualność Conrada</i>].....	108
5. Młodopolskie poszukiwania pierwotności. Chłopi Władysława Reymonta	110
Chłop malowany	111
Młoda Polska tatrzańska	113
Władysław Stanisław Reymont, <i>Chłopi</i> (tom I)	
Przewodnik po lekturze.....	115
Fragmenty.....	117
Komentarze: Kazimierz Wyka, [<i>„Chłopi” – związki z epoką</i>].....	121
Tadeusz Linkner, [<i>Staw w Lipcach</i>].....	121
W tym samym języku, a jednak inaczej...	
Zróznicowanie regionalne polszczyzny	123
6. Teatr modernistyczny i twórcy Młodej Polski	130
Teatr końca XIX w. – najważniejsze osobowości	130
Stanisław Wyspiański, <i>Wesele</i>	
Przewodnik po lekturze.....	134
Fragment: Akt III, scena 37.....	139
Wesele na ekranie	143
Wesele na deskach współczesnego teatru	144
Przykładowa interpretacja: <i>Przepowiednia Wernyhory</i>	144
Stanisław Wyspiański, * * * [<i>Niech nikt nad grobem mi nie płacze...</i>].....	146
<i>Noc listopadowa</i>	
Przewodnik po lekturze.....	148
Fragment.....	148
Gabriela Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i>	
Przewodnik po lekturze.....	151
Fragmenty: Akt I, scena XII.....	153
Scena XIII.....	155
Komentarze: Tadeusz Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragmenty).....	156
Franciszek Ziejka, <i>Magia „Wesela”</i>	159
Danuta Knysz-Tomaszewska, [<i>Zapolska i naturalizm</i>].....	160
Jakaż jest przeciw włócznie złego twoja tarcza, człowiecze końca wieku?...	
Język okresu Młodej Polski	162

DIALOGI Z TRADYCJĄ

Andrzej Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>	170
Jonasz Kofta, <i>Rimbaud, Aniele Strózu mój</i>	168
Czesław Miłosz, <i>Traktat poetycki</i> (fragment)	169
<i>Teatralny cyrograf</i> . Wywiad z Grzegorzem Jarzyną i Krzysztofem Warlikowskim (fragmenty)	169
Wiesław Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> (fragment)	171
Piotr Korczyński, <i>Śladami Szeli, czyli Diabły polskie</i> (fragment)	172
Lektury dla ciekawych	174
Indeks rzeczowy	175
Indeks osób i utworów	178

OBJAŚNIENIA

zakres podstawowy

■ *Chłopi* Tom I (fragmenty)

I
...Rzędy kobiet czerwiły się na kopaniskach¹... rozlegał się grochot² zsy-
nych do wozów kartofli... miejscami orano jeszcze pod siew... stada krów
tych³ pasły się na ugorach... długie, popielate zagony rdzawiły się młodą sz-

Lektura obowiązkowa

zakres rozszerzony

■ *Noc listopadowa* (fragment)

DEMETER
O córko, rzucasz matkę własną;
w pochodniach, które dla cię płoną,
żywoty onych gasną.
KORA

Lektura uzupełniająca („z gwiazdką”)

■ * *Echa leśne* (fragment)

Ogień buchał podsycany przez strzelca. Suchy jałowiec palił się z wesoly-
skiem. Z lasu leciał po rosie wieczornej łoskot siekier. Łoskot uderzał
w ogromne świętokrzyskie bory jodłowe, w puszcze wilgotną, senną, niem-

■ * *Moralność pani Dulskiej* (fragment)

Akt I, scena XII
[...]
JULIASIEWICZOWA
Czego ty po tych knajpach się włóczysz?

Kształcenie językowe

Typy kalk. Wyrazy języka polskiego, które odzwiercie-
dlają budowę swoich odpowiedników znaczeniowych
w innych językach (typy *nastolatek*, *czasopismo*, ale także
niepoprawny *czas-okres*, powstały zgodnie z niemieckim
Zeit-raum, oraz *przeгляд-arka* – zbudowana tak jak angiel-
skie *brows-er* czy *zatrudni-aln-osc* – ang. *employ-abil-ity*)

„Schooling non stop”. Zapózyczenia we współczesnym języku

Zapózyczenia sztuczne i hybrydy. Niekiedy nowe
zapózyczenia nie powstają same, ale są tworzone celowo
(np. przez naukowców), żeby nazwać jakiś nowy element
rzeczywistości czy też właśnie odkryte zjawisko. Bardzo czę-
sto w ten sposób powstają terminy naukowe – tworzy je się
starannie. by bvlv wvraziste. precyzvnie i odprawnie zbud-

Konteksty literackie, kulturowe, filozoficzne, artystyczne

POECKI PRZEKŁĘCI

Tak pod koniec XIX w. określano francuskich
Arhtura Rimbauda i Paula Verlaine’a. Wł
społeczeństwu i jego normom. Szokowali i

Wiadomości ważne i warte zapamiętania – zakres podstawowy

Mówimy *Weselem*

Wiele cytatów z *Wesela* niemal od razu weszło do
współczesnej polszczyzny – są one w niej obecne
zresztą do dziś.
„Niech na całym świecie wojna, / byle polska wieś

Wiadomości ważne i warte zapamiętania – zakres rozszerzony

Synestezja

Synestezja to zjawisko psychologiczne polegające
na tym, że wrażenia odbierane jednym zmysłem ko-
jarzą się z wrażeniami charakterystycznymi dla in-
nego zmysłu (np. pewne barwy wywołują wrażenie

Wiadomości dla szczególnie zainteresowanych przedmiotem

Dekadencja, czyli schyłek

Nazwa **dekadentyzm** pochodzi od francu-
to się w głośnym wierszu Paula Verlaine’a
konanie”):